

fr. Varga Kamill ofm

Nem historikus, hanem peregrinus utazó vagyok

Páter Kiss István ofm

(1733. október 18. Jászberény – 1798. szeptember 21. Jászberény)

Kézirat
Ferences Rendház
Budapest
2014

Élete

280 évvel ezelőtt, 1733. október 18-án született Kiss Mátyás Jászberényben, ikertestvérével Jánossal együtt. Így ír erről a Jeruzsálemi Utazásában: „Én méltatlan por és hamu, sótt férgeknek eledele, Pater Kiss István, magyar édes hazánkban nem városában, Jász-Berénybe, Urunk 1733.dik esztendejében Mindszent havának 18. napján jöttem e tsalárd világra, s egy fertály óra alatt egy anya kettősöket szült sok nyomorúságnak megízlelésére.” Keresztelésük Jászberényben a Nagyboldogasszony Plébániatemplomban volt egy nappal később. Az anyakönyv szerint Édesapjuk Kiss Pál, édesanyjuk Mészáros Anna. Tanulmányaikat a pesti piaristáknál végezték 1750-ig. „Szülei jámbor életűek lehettek, mert másképp nem tudjuk megmagyarázni azt a szenteket jellemző nagy lelkesedést, mellyel a 17 éves István 1750-ben a nagy jubileum alkalmával gyalog és többnyire mezítláb Rómába zárandokolt, ezen utazása teljes 3 hónapig tartott.”¹ „Visszajövet, ismét ugyan Pesten a tisztelendő ájtatos iskolákat tanító, jó szerzetes atyáknál folytattam tanulásomat. Elvégezvén az ékesszólásnak tanulását tizenhét esztendő korunkba mindaketten testvéremmel együtt, egy akarattal és szent igyekezettel lévén, a szécsényi klostomba, az alázatos szerzetben, mellyet szerafikus nagy Szent Ferentz, a szegényeknek igaz patriárkája szerzett, bémenvén szerzetes köntösben öltöztettünk, hogy jövendőben a lelki nyereségnek Istennek keresztény híveknek szolgálhassunk.”² Itt kapja az István nevet. Tanulmányai elvégzése után 1757. április 9-én Migazzi Kristóf váci püspök szenteli fel pappá.

Állomáshelyei: Gyöngyös, Kecskemét, Szécsény, Jászberény, Léva, Fülek, Eger, Szeged. Minde templomban ünnepi szónok – concionátor-, keresztút végzője, különböző vallási társulások vezetője. 1772-ben Kecskeméten még iskolafelügyelő is volt. Többször kéri a rendi vezetőséget, hogy a Szentföldre zárandokolhasson, végül 1766-ban engedélyezik számára. Május 10-én indul el a kecskeméti kolostorból Jászberényen, Gyöngyösön, Galgócson, Pozsonyon, Bécsen, Trieszton keresztül Velencébe. Itt száll hajóra, s utazik Alexandriáig, Joppéig, s onnan tovább gyalog Jeruzsálemig. Felszerelést alig visz magával: zsolozsmáskönyv, imakönyv, 8 térkép, egy pár zsebkendő, „téntás kalamáris”, papír. Bár a papírról többször megjegyzi, hogy igen kevés. Utazása alatt naplót vezet latin nyelven. (Bár ilyen kevés holmit vitt magával, a Szentföldről nem érkezik haza üres kézzel. A jászberényi ferences templom Jó Pásztor oltárára 1771-ben elhelyezték a kisdéd Jézus viaszából készített szobrocskáját és jászolat.)

Az első életírói szerint rövid időt tölt a Szentföldön, míg a későbbi kutatás kiderítette, hogy három évet tartózkodott Magyarországon kívül. Zárandoklata végezetével ismét hajóra száll és visszautazik Velencébe, itt azonban nem Magyarország felé veszi az útirányt, hanem rendi engedély birtokában Rómába zárandokol, s csak ezen zárandoklat után tér haza.

Hazatérése után Szegeden, Gyöngyösön és Jászberényben szolgál.

1

A legrégebb magyar nyelvű szentföldi útleírás. In: Ferences Közlöny, 1925. augusztus, 319.o.

2 Kiss István: Jeruzsálemi utazás. In: Kovács Sándor Iván: Magyar utazási irodalom a 15-18. században, Szépirodalmi Kiadó, Bp. 1990. 663.o. 665. sz. lábjegyzet: Pesten tisztelendő ájtatos iskolákat – pesti piarista gimnáziumban tanult. E tanítórendet Calasantzi Szent József (1556-1648) alapította 1621-ben. Elvégezvén ékesszólásnak tanulását – befejezte a gimnáziumot; a piarista gimnáziumok ugyanis ötosztályosak voltak; a negyedik-ötödikben poétikát és ékesszólást tanítottak. 906.o.

Jeruzsálemi utazás

Az irodalomtudomány előtt sokáig ismeretlen volt jeruzsálemi utazásának leírása. A gyöngyösi rendház könyvtára őrizte meg számunka magyar nyelven, melyet a rendtársak, könyvtárosok mindig gondosan őriztek. Első ismertetés róla 1913-ban jelenik meg. Az akkori könyvtáros P. Plischka Norbert megmutatta a kéziratot Sebes Gyulának, aki mint remek felfedezést ismerteti a Földrajzi Közleményekben 1913-ban.³ Második ismertetés a Ferences Közlönyben kerül megjelentetésre 1925-ben.⁴ 1942-ben hívják fel a munkára figyelmét a neves történésznek Pásztor Lajosnak, aki tüzetesebb vizsgálatnak veti alá a könyvet, először csak egy tanulmányt jelentet meg róla, majd kiadja a teljes művet egy még részletesebb elemzéssel.⁵ Ez lett Kiss István könyvének első teljes kiadása, megírása után több évszázaddal. Ezt vették alapul a későbbi elemzők, recenzorok, irodalmárok.

„Az 508 lapból álló, negyedrétegű, bőrkötésű, szép, kódexírású, négy különböző betűtípussal nem is annyira írt, mint inkább rajzolt kézirat már külsejével is magára vonja a figyelmet. Az egyes lapok betűtükrét körülvevő keretek még változatosabbak, még többfélék, mint a betűtípusok.”⁶ Az elején még díszesebbek a keretek (3 -féle díszítéssel), majd a könyv végéig egyszerű vonalkeretbe foglalva.

Ez a kötet azonban eltűnt, s már nem olvashatta Klaniczay Tibor neves irodalomtörténész sem, és senki sem azóta. A megoldást az 1997-es év adta meg. Történt, hogy a gyöngyösi kolostorban a negyvenes évek végén, még az 1950-es „szerzetesrendek működési engedélyét megvonó” rendelet előtt elrejtették a rendház értékesebb könyveit, értékeit, s a mindennap használt teológiai könyveit. Ezt az akkori házfőnök irányította, a kevésbé értékesebb tárgyakat, könyveket a fiatalabb növendékek hordták a kolostor egyik már nem használt lépcsőházába, s egy másik alkalommal, az értékesebbeket a növendékek nélkül. A máig élő szemtanúk csak arra emlékeztek, hogy valahova, a kolostor valamelyik pontjára hordták, s befalazták. A pontos hely már nem volt meg, illetve nem tudtak az értékesebb tárgyakról. Innen került hát elő Kiss István könyvének magyar nyelvű kézírata.

A magyar nyelvű kézirat - a benne olvasható utalások alapján - valószínű, hogy 1792-95 tájékán keletkezhetett Szegeden.⁷ „Ez a magyar nyelv nyomát sem mutatja idegenszerűségnek, latinból fordított voltának! Sőt, inkább lehet felismerni benne a tudatos csatlakozást a magyar próza egyik szépirodalmi irányához, semmint latinizáló törekvéseket vagy maradványokat. Hogy ez a már nem is fordításnak, inkább önálló magyarsággal való újjáalakításnak tekinthető útleírás miatt sikerülhetett stilisztikailag ily kiválónak, arra – a szerző tehetségén kívül – két ok szolgálhat magyarázatul: az egyik az, hogy a magyarnyelvűség a század vége felé... már általánosan vallott elemi közérdek volt, a másik az, hogy Kiss, aki piaristáknál tanult, s a legmagyarabb ferencesek között élt, egy jelentékeny magyar nyelvű prédikációs és morális prózastíluson szerzett irodalmi műveltséget, s ennek megfelelő kifejezőkészséget is.”⁸

3 Sebes Gyula: Szentföldi magyar utazás a XVIII. században, Földrajzi Közlemények, szerk: Bátty Zsigmond és Littke Aurél, Budapest, Kiadja a Magyar Földrajzi Társaság, 1913. 4. füzet 120-127.o.

4 Legrégibb magyar nyelvű szentföldi útleírás, Ferences Közlöny, 1925. augusztus, 318-320.o.

5 Kiss István jeruzsálemi utazása, Irodalomtörténeti Közlemények, 1948. 2. füzet, 133-143.o.: ITK_EPA0001_1948_02_133_-143.pdf; P. Kiss István Jeruzsálemi Utazás; A bevezetést és a jegyzeteket írta: Pásztor Lajos; Anonymus, Róma, 1958.

6 Pásztor Lajos: Kiss István Jeruzsálemi utazása, Irodalomtörténeti közlemények, 1948/2.füzet, 133.o.

7 I. Ferenc koronázásának említése (1792-ben volt), Jakobinus klub említése (1792-94 között játszott fontos szerepet a francia forradalomban; a magyar jakobinusok működése-bukása 1794-95 tájékán volt. Augusztus 15-én Alexandriában hallgatott szentmiséről így ír: „...tele volt az Úr Istennek háza, minnyájan térden állva imádkoztak, énekeltek, nem olyan kanászosan, mint itt, Alsó Magyarországon...” Szegeden 1795-ig tartózkodott.

8 Szauder József: Kiss István utazó könyvtáskéje Velencéről, 1766-ban. In: Olasz irodalom-magyar irodalom, Bp. 1963, 438.o.

„A páter nyelvezetére és stílusára egyaránt illik a lebilincselő jelző. Nyelvhasználata hasonlatokban és képekben, jelzőkben igen gazdag; számos szép hajnal- és reggelsztereotípiájára a kutatás már felhívta a figyelmet... Leírását 24 rövidke versel teszi színesebbé. Ezek a strófák nemcsak fordítói, hanem versírói képességének is lenyomatai, hiszen a latin auktorok fordításai, illetve saját költeményei is megtalálhatók a könyvben.”⁹

Kiss István a kor szokásának megfelelően felhasznált más hiteles műveket is, különös tekintettel a szentföldi városok, kegyhelyek leírásánál. Első helyen kell említeni Franciscus Quaresmius munkáját: *Elucidatio Terrae Sanctae historica, theologica, moralis, I-II, Antverpiae, 1639.* (A Szentföld megvilágítása történeti, teológiai és morális szempontból.) Ez a könyv nem található meg a szegedi ferencesek könyvei között az egyetemi könyvtárban. A másik munka Conrad Hietling műve: *Peregrinus affectuose per Terream Sanctam et Jerusalem, I-II, Graecii, 1713.*¹⁰ Sebes Gyula Kiss István művét ismertette megemlíti, hogy Hietling művéből kitépett hét képpel illusztrálta munkáját.¹¹ Az egyetemi könyvtárban megtalálható Hietling műve, abból azonban nem hiányzik egyetlen kép sem.¹²

„Célja között főként az ismeretterjesztés szerepelt, a megcélzottak lelki erősítése, az emberi viselkedést javító szándék; persze eszménye az evangéliumi ember hite szerint... A rendi elöljárók számára készített beszámoló szokásos volt az egyházi utazók között, számtalan hasonló kézírásos munka maradt az utókorra... Igaz a szerzetesi vándorok nem a mai értelemben vett turisták voltak, részben a térítés – például Xavéri Szent Ferencet a Távol-Keletre –, részben a zarándoklat eszméje vezette őket.”¹³ Nem volt célja azonban a szórakoztatás, bár munkáját áthatja a csendes humorral átítatott színes leírás. Még a rablókkal való találkozás sem zökkenti ki nyugalmából, képes azt is humorosan, de tényszerűen közölni. „Bőven él a barokk stílus hagyományos elemeivel, a nagyszerű hasonlatokkal, emfatikus jelzőkkel, ezek azonban már nem a hatáskeltést szolgálják nála, nem a jázsági szerzetes nyelvhasználatának természetes tartozékai.”¹⁴

Tartogat még meglepetéseket számunkra Kiss István műve! Ez pedig nem más, mint a kézirat latin eredetije. Kiss István munkáját latin nyelven írta ugyanis, s erről bizonyosságot is tesz a magyar szövegben.¹⁵ Tehát eredetileg latin nyelven írta, azt magyarra fordította, vagy átírta, továbbá a latin nyelvűt kibocsátotta. Vajon mit jelenthet a kibocsátottam szó? Megírta és kéziratban nyomtatásra előkészítette? A kéziratot a nyomdai úton sokszorosították? De akkor hol van? A magyar irodalomtudományi írásokban ez a kiadás azonban nem jelenik meg sehol! Nem látta senki, nem hallott róla senki! 2014-ben került kalandos körülmények között újra a Magyar Ferences Könyvtár birtokába. Addig ugyanis a Debreceni Egyházmegyei Levéltárban őrizték. Oda valamikor 1991 után került méghozzá az Országos Széchényi Könyvtár hold utcai raktárából. Történt, hogy 1950-ben államosították a szerzetesrendek

9 Kenyő Ildikó: „Kiss István „Jeruzsálemi utazása”-nak versbetétei. In: Irodalomismeret, 2005/1.sz. 103-104.o.

10 Egy jámbor utazó a Szentföldön és Jeruzsálemben. Hietling is gyakorta idézi Quaresmus munkáit, továbbá Temesvári Pelbártot, Josephus Flaviust és Szent Ágostont.

11 „Munkáját hét képpel, illetve térképpel illusztrálta, melyekben Hietling útleírásának illusztrációira ismertem... A szöveg azonban nem magyarozza a képeket. Be vannak ragasztva, de még csak említés sem esik róluk.” Sebes Gyula: Szentföldi magyar utazás a XVIII. században, Földrajzi Közlemények 1913/4, 122.o.

12 Megjegyzés: A Szegedi Ferences Rendház könyvtárát 1950-ben a szerzetesrendek működési engedélyének megvonása idején államosították. Ma a Klébelberg Könyvtárban (egyetemi könyvtár) találhatóak.

13 Budai Attila: Kiss István ferences atya, Szépirodalmi Figyelő, 2008/5; 35.o. www.SzIF0805-kesz-qxd

14 Klaniczay Tibor: A magyar irodalom története 1600-tól 1772-ig, Akadémiai Kiadó, Bp. 1964. 597-598.o.

15 „Ugyan ez a nyomós és hasznos ok indított arra, hogy a mit először deák nyelven írtam, utazásom felől kibocsátottam, azokat magyar haza nyelven is írásba foglaljam, hogy legalább a csendesen balítélet nélkül olvasónak, vagy a könyvet olvasni hallgatónak lelki javokra s hasznokra lehessen és őket is a szent helyeknek távol való tiszteletére felébrésszhessem. Mi némelykor sokat használnak ilyen kicsin és együgyűen írott könyvek is az olvasóknak. És bár olyan heves buzgósággal olvastatnék minden jó könyv, a minémű sz. szándékból irattattak.” (481.l.) A könyv első oldalán még pontosabban fogalmaz: „Először deákul írva, most magyar haza nyelvre ugyan maga-által fordítva, vajha halmos hasznokra...”

könyvtárait. Az ott lévő anyagokat, könyveket Budapestre szállították. '91-ben el kellett adni a raktárat, igen ám, de előbb ki kellett üríteni őket. Felszólították a szerzetesrendeket, hogy vásárolják vissza az OSZK-tól a könyveiket, mert a raktározás 1950-től igen sokban került! Ami viszont megmaradt azt igyekeztek szétosztani. Így került Kiss István utazásának latin nyelvű kézirata a Debreceni Egyházmegyei Levéltárba, ahol egyszer csak felfigyeltek rá, s visszaadták.

A kézirat címe: *Diarium Patris Stephani Kiss Ordinis Minori S. Patris Francisci Seraphici, Provinciae Hungariae Sentissimi Salvatoris, Sacerdotis Con. In Sacram Palaestinae Terram, Sancta que Civitatem Jerussalem proficiscentis ANNO CHRISTI 1766.* A könyvben egyetlen pecsét található: „Az Országos Könyvtári Központ debreceni raktából Nem adható el!” Az utazása idején tehát latin nyelven vezetett egy útinaplót. Ez a napló előkerült, arról azonban nincs tudomásunk, hogy ezt nyomdai úton sokszorosították volna. A könyv egyébként 146 számozott oldalt tartalmaz, mindegyik oldal egyszerű keretbe foglalva. A könyvben egy illusztráció található: a címnegyed oldalon egy kereszt, a következő felirattal: *Dux viae meae Amor meus Crucifixus e. E fellelt munka még szakszerű elemzésre vár.*

Újabb meglepetés ért cikkem összeállítását után néhány hónappal. 2014 szeptemberében előkerült Szegeden Kiss István egy másik műve is, melyben miseimádságok, litániák, zsoltárok találhatóak:

Minden napi

LELKI ELEDEL

Mely Készítetett a Krisztus Jézus piros Szent Vére ontásával nyert szelid Bárányoknak igaz Keresztény Katolikusoknak: Hogy Ez által megerősödvén az örök Éltre bé-mehessenek

Írásba adatott Nemzetes Posonyi Ignácz Úrnak, Szabad Királyi Szeged Városa Érdemes Fő-Polgárának.

Szerafikus Szent Ferentz Szorosabb Rend-tartásban leő Isten Igéit Hirdető P. Kiss István által Urunk 1787.Esz:

Ajánló Szóllás

Böv Kezedbe nyújtom Nemzetes Posonyi Ignácz Érdemes Jó Uram e Minden Napi Lelki Eledelt! Tudván azt: Hogy a Világi s Földi nyughatatlan Gondoskodások örvényi között is Te Buzgóan Minden Nap Szilid Pároddal egyetemben Serénykedel az Isten Sz. Szolgálatokban.

Nem hoszas a mg-irt Ájtatosság, azért hogy nagyobb Sz.Hevességed aradgyn a rövid Könyörgesid között. Élted azért drága egy Lelkedet mint engedelmes Szelid Bárnny ezen Mindan napi Lelki Eledellel; Hogy az Örök Boldog Életnek el-nyerésére hatalams Erpd lehessen Tellyes szeretettel, és Egyenes Szivel Kivanom.

Hotig Hiv tisztelője

P. Kiss István Franciskanus

Részlet

Jeruzsálemi Utazása Pater Kiss Istvánnak Szerafikus Szent Ferentz Atyánk Szerzetében, a Magyar Országúti Üdvözítőnk Provincia-béli Prédikátornak.

Utnak eredett a Ketskeméti Kalastromból, a Palestínai Szent Helyekre, és a Jerusalemi Szent Városba, a mi Urunk Jézus Krisztusnak Koporsója őrizetére Májusnak 10. Napján: A Szűz Anyának Jézus egyetlen egy Fia születése után 1766. esztendőben, és Septembernek 8. Napján, Szeretséssel bé is utazá. Feljegyzi napról-napra teljes Útazását, értelmes és folyamattyan folyó Magyarsággal, az Úristennek nagyobb Ditsőségére, a Sz. Városnak Tiszteletére és e Könyvet halkva olvasóknak Lelkek épületire. Először Deákul írva, most már Magyar Haza Nyelvre ugyan maga által fordítva. Vajha halmos hasznokra:

I.H.S.

A Kegyes Olvasókhöz.

Megírá Szent Pál Apostol az Rómaiakhoz kibotsátott Levelének 15. részében: Quaelcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. Valamik megírtak: a mi tanúságunkra írtak. Adná a Kegyelmes Úristen! Hogy ez az én rövid Írásom is hasznos Tanúságokra lenne a Kegyes Olvasóknak. Először megtanúhatnák, hogy ha e földön-lévő Jerusalemi Városban fáradságos, sött Szervedésekkel terhes az útazás. Mentől inkább az Isten Városában, a Mennyei Bodlogságban, melyről azt hirdette maga a megtestesült Ige: A diebus Joanius Baptistae usque nunc Regnum Caelorum vim paritur et violenti rapinut illud. (Matth. II.) A Keresztelő János Napjaitól fogva mostanáig Mennyei Országá erőszakot szenved és azt az erőszak-tevők ragadják el. És ha magának az Úr Jézusnak a Szent Városban szükség volt szenvedni, amint maga mondotta az Emmausban utazó két Tanítványoknak: O stulti et tardi Corde ad credendum in omnibus, quale locuti sunt Prophetae. Ó balgatagok és késedelmes szívűek mind azoknak elhítelésre, mellyeket a Próféta szóllottak: Nem kellett-e szenvedni a Krisztusnak, és úgy menni bé az ő Ditsőségébe? Tehát nekünk sem adatik ingyen Isten-országá, hanem szenvedések által nyerjük el az örök életet. Másodsor megtanulhattják: Földön s Vizen mennyi a szenvedés. Harmadsor a Szent Helyeknek hajdani és mostani tiszteletét, hogy távol lévél tőlök, legalább szent kívánságokkal tiszteljük a Szent Földet, mellyet az Úr megszentelt.

Az Ur Jézus szent neve légyen ez írásnak kezdete, közepe és vége.

Elő Álló Beszéd.

Nintsen bátorság! Sem Égben, sem Paraditsom kertében: annál kevesebb e tágas földnek területében. Mert az Égből az Úr Istennek szent színe elől, világosság Angyala levettetett. Ádám a gyönyörűséges Paraditsomi kertéből kiűzetett. Júdás e földi világon az Úr Jézus iskolájából örökre elveszett, kárhozatra esett. Ezeket azért írom előre, hogy senki magának ne hízelkedgyen a Szent Helyekről és Szent Városról, melyben egész igyekezettel szándékoskodok járulni s útazni, mondván: Ez a Felséges Istennek e földön legszentebb Városa! Itt legszentebből lehet ez világon élni: mert nem az hely teszi embereket Szentekké, hanem szent éltű emberek szentelik az helyeket.

Mit használ a Jerusalemi szent Városban lenni, abban lakni s ottan rosszul élni? Ám, nem Jerusálemben lakni, hanem abban szentül élni, hasznos és üdvösséges. Noha ugyan ezen Jerusalemi szent helyeknek tiszteletére vágyódik szívem, lobbadozik lelkem, mellyeket a testben megjelent Isteni Felség, a mi Urunk és Megváltónk maga jelenlétével megszentelt

vala: Mindazonáltal rettegek, hogy törében nem fogják lelkeket a Szent Lélek Istennek ezen szavai, melyeket szólott vala a Bölts által: Kerestem őtet és fel nem találtam.

Megvallom, hogy minden utazásaimban foglalt Zarándokságaimnak egyenes és fő czéllya egyedül az: hogy az Isteni Felséget szeretettel felkeressem és a legszentebb helyeken dítserhessem, magasztalhassam a Mennynek és Földnek mindenható Urát, Istenét. De amint ő szerelmes, úgy szinte tsudálatos is: mert a mikor nem keresetetik hamar feltatáltatik és fel nem találtatik, mikor szorgalommal kerestetik. Erre nézve: ha szinte az első emberrel Ádámmal mi egy napon teremtettünk volna is e földön, és a mi életünk száz-száz esztendőkre terjedne e világon, még sem volna elegendő és méltó szorgalmatos keresés, arra a nagy ditsőségre, minémű vagyom a Mennyei Jerusalemban, melly bennünk meg fog jelenni.

A kutatás során összegyűjtött, felhasznált anyagok¹⁶

- HIETLING, Conrado: Peregrinus affectuose per Terram Sanctam et Jerusalem; 1713, A szegedi rendház könyvének címlapja, melyet olvashatott P. Kiss István; Varga András könyvtáros levelével
Incipit Tabula a Capitulo in Conventu Galgoczensi Celebrato in Alma Provincia Ssimi Salvatoris Ord. Minor. S.P. Francisci Refor. Praeidente in eo ADMRDO P. Valeriano Hamer Anno DNJ 1728 Die 15 may.
KERESZTELTEK Anyakönyve; 1733. november; Jászberény, Nagyboldogasszony Főplébánia
Piarista Rend Magyar Tartománya, Budapesti Gimnázium Levéltára, Első korszak (II.9.a), Anyakönyvek, Liber 1: Liber iuventutis studiosae (1717-1765); 1747-48, 1748-1749, 1749-1750, 1750-1751;
Liber Tabularum Alma Provinciae Ssimi Salvatoris in Hungaria ab anno 1752
Prot. Functionum Epalium 1728-1808; Vác; 1757. április 9.
Manipulus Tabularum Provincialium, qui sub regimine ligari coepit A.R.P. Julii Jergang Vicarii Provincialis, & Localis su perioris Kecskemétiensis M.V.P. Emerici Kázmér Anno Dni 1793.
SEBES Gyula: Szentföldi magyar utazás a XVIII. században; Földrajzi Közlemények, 1913
Legrégebbi magyar nyelvű szentföldi útleírás; 1948. augusztus, Ferences Közlöny
PÁSZTOR Lajos: Kiss István jeruzsálemi utazása; 1948; Irodalomtörténeti Közl., 2. füzet
PÁSZTOR Lajos: Jeruzsálemi Utazás, 1958; Róma, Anonimus
SZAUDER József; Kiss István utazó könyvetskéje Velencéről, 1766-ban; Olasz irodalom – magyar irodalom, Bp. 1963
KLANICZAY Tibor: P. Kiss István Jeruzsálemi utazás; Irodalomtörténeti közlemények, 1963. 3. füzet.
KLANICZAY Tibor: A magyar irodalom története 1600-1772; 1964
HERMANN Egyed: A kat. egyház története Magyarországon 1914-ig, München. 1973.
SZÁNTÓ Konrád, Dr.: A jászberényi ferences templom története; 1974, Ecclesia, Bp.
SINKÓ Ferenc: Két jeruzsálemi utazás, Új Ember, 1983. december 25.
KISS István, Új Magyar Irodalmi Lexikon II. Akadémiai K. Bp. 1994
Híres jáász ferencesek: Kamill testvér és társai; 1995. május 19.; Jászkun Krónika
Ferencesek jáász missziója; Új Néplap, 1995. május 19;
KOVÁCS Sándor Iván: Magyar utazási irodalom a 15-18. században; 2000; Budapest, Neumann Új Magyar Életrajzi Lexikon III. Magyar Könyvklub, Bp. 2002,
KENYŐ Ildikó: Kiss István „Jeruzsálemi utazásának” versbetétei; Irodalomismeret, 16
MACZÁK Ibolya: Kiss István; Magyar Művelődéstörténeti Lexikon V. Balassy K. Bp. 2006,
BUDAI Attila: Kiss István ferences atya; Szépirodalmi Figyelő 2008/5
FÁY Zoltán: Szentföldi emlékek a magyar ferences könyvtárban; 2012.
KÓSA Károly: Kis István jeruzsálemi utazása; <http://kosakaroly.hu/irasok/kiss-i>
KISS István; [Http://mek.niif.hu/02200/02228/htmla/02/415.html](http://mek.niif.hu/02200/02228/htmla/02/415.html)
FÁY Zoltán: Kiss István előfordulása Sematizmusokban
VARGA Kamill Kiss István előfordulása a sematizmusokban; 2013; Fáy Zoltán munkájának kiegészítése
KISS István Szentföldi utazása; Délmagyar Magazin, [S.l.], [É.n.] Csak a fele van meg!

16 Ezek az írások egybegyűjtve megtalálhatóak a Magyar Ferences Könyvtár- és Levéltárban.

P. Kiss István a Sematizmusokban

1. 1751, Szécsény, novícius
2. 1752, Gyöngyös, klerikus növendék
3. 1758, Gyöngyös, prokurátor
4. 1759, Gyöngyös, prokurátor
5. 1760, Gyöngyös, prokurátor
6. 1761, Jászárokszállás: concionátor: hitszónok
7. 1762, Gyöngyös, concionátor: hitszónok, a Szent Antal Társulat igazgatója
8. 1763, Kecskemét, concionátor: hitszónok, harmadrendi igazgató, a kápolna hitszónoka
9. 1764, Kecskemét, concionátor: hitszónok, harmadrendi igazgató, a kápolna hitszónoka
10. 1765, Kecskemét, concionátor: hitszónok, harmadrendi igazgató, a kápolna hitszónoka
11. 1766-69, Jeruzsálemi zarándoklat; Jeruzsálemi spirituális szolgálatban
12. 1770, Szécsény, concionátor: hitszónok, a laikus testvérek igazgatója
13. 1771, Kecskemét, concionátor: hitszónok, iskolafelügyelő
14. 1772, Kecskemét, concionátor: hitszónok, iskolafelügyelő
15. 1774, Léva, concionátor: hitszónok,
16. 1775, Léva, concionátor: hitszónok,
17. 1776, Fülek, concionátor: hitszónok,
18. 1777, Eger, concionátor: hitszónok,
19. 1778, Eger, concionátor: hitszónok,
20. 1779, Szeged, concionátor: hitszónok,
21. 1781, Gyöngyös, Prédikátor, a Szent Antal Társulat igazgatója
22. 1782, Gyöngyös, Prédikátor, a Szent Antal Társulat igazgatója
23. 1783, Gyöngyös, Prédikátor, a Szent Antal Társulat igazgatója
24. 1784, Szeged, Guardian: házfőnök
25. 1785, Szeged, Guardian: házfőnök
26. 1786, Szeged, Guardian: házfőnök
27. 1787, Nagyszöllős?
28. 1788, Nagyszöllős?
29. 1789, Nagyszöllős?
30. 1790, Nagyszöllős?
31. 1791, Nagyszöllős?
32. 1792, Szeged, prédikátor
33. 1793, Szeged, prédikátor
34. 1794, Szeged, prédikátor
35. 1795, Kecskemét, prédikátor
36. 1796, Jászberény, prédikátor, laikus testvérek magisztere
37. 1797, Jászberény, (+1798. szeptember 21.)